

3. Юзьков Л.П. Ради – органи справжнього народовладдя / Л.П.Юзьков, М.І.Корнієнко, В.Ф.Погорілько . – К., 1983. – С.97.
4. Куйбіда В.С. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку місцевої демократії / В.С.Куйбіда. – Хмельницький: ХУУП, 2008. – 467 с.
5. Голубева Т.Г. Теоретические основы разработки перспективной модели местного самоуправления / Т.Г.Голубева // Известия Уральского государственного университета. Серия 3: Общественные науки. – 2010. – Т.77. – №2. – С.29-37; Пешин Н.Л. Государственная власть и местное самоуправление в России: проблемы развития конституционно-правовой модели / Н.Л.Пешин. – М. – 2007. – С.54-55.
6. Постовой Н.В. Местное самоуправление: история, теория, практика / Н.В.Постовой. – М. 1995. – С.5.

*Рецензент: д.ю.н., старший науковий співробітник, професор
Батанов О.В.*

УДК 342.55

Баймуратов М.М.,
аспірант кафедри конституційного,
адміністративного та муніципального права
Маріупольського державного університету

КОМПЕТЕНЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ОНТОГНОСЕОЛОГІЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ МУНІЦИПАЛЬНО- ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

В статті розглядається онтогносеологічний зв'язок між компетенційними повноваженнями місцевого самоврядування, його органів та повноваженнями його суб'єктів з муніципально-правовими відносинами.

В статье рассматривается онтогносеологическая связь между компетенционными полномочиями местного самоуправления, его органов и полномочиями субъектов местного самоуправления с муниципально-правовыми отношениями.

The article discusses the relationship between ontognoseological link kompetentsional powers of local government, its agencies and authorities of subjects of local government with municipal-law relations.

Постановка проблеми. Одним з найбільш примітних явищ у становленні та розвитку демократичної державності в Україні є відродження місцевого самоврядування (далі – МСВ) як принципово нової системи організації публічної влади на місцях та, на цій основі, – формування муніципального права як самостійної галузі права України. Сьогодні муніципальне право – це галузь права, яка динамічно формується та розвивається. В основі її формування знаходяться об'єктивні матеріальні передумови, які і пов'язані насамперед з наявністю самостійного для

муніципального права предмета правового регулювання, як особливої сфери суспільних відносин (онтологічна складова – Авт.), які виникають на базі локальної системи самоорганізації людей, яка створюється соціумом, визнається державою, та функціонує за місцем їх постійного проживання (гносеологічна складова – Авт.). Саме складність матеріального змісту, багатогранність та комплексність самоврядних (муніципально-правових) відносин детермінують особливості відповідної галузі права.

Слід констатувати, що сучасна вітчизняна теорія конституційного та муніципального права не приділяє належної уваги суспільним відносинам у сфері МСВ, зокрема в юридичній науці відсутній їх комплексний аналіз. Предметом наукового інтересу були окремі суб'єкти правових відносин у сфері МСВ, зокрема громадяни, територіальні громади, місцеві ради, сільські, селищні, міські голови, органи самоорганізації населення. Але, незважаючи на велику кількість наукових праць, присвячених проблемам МСВ, у науці не дослідженими залишаються питання як щодо сутності та змісту муніципально-правових відносин, їх комплексного суб'єктно-об'єктного складу, так і процесів впливу зазначених відносин на формування компетенції МСВ, його органів та повноважень його суб'єктів, які знаходяться в єдиній філософській та нормативній системі координат.

Це, насамперед, пов'язано з тим, що фактично не розробленими є проблеми принципів правосуб'єктності суб'єктів муніципально-правових відносин, форм та принципів взаємодії цих суб'єктів між собою, гарантій їх діяльності, юридичної відповідальності тощо, що безпосередньо впливає на формування «компетенційної навантаженості» та належного «компетенційного супроводження» всього феномену МСВ та їх органів.

Такий науковий «вакуум» призводить до того, що не лише у теорії, а й на практиці фактично не враховується, що на рівні МСВ не лише фактично «локалізується» влада Українського народу та відбувається децентралізація публічної влади, результатом чого є поступове формування самостійного виду влади – муніципальної влади (публічної самоврядної влади територіальної громади) [1]. На цьому рівні реалізується багатозначна ідея індивідуалізації владовідносин, що є конститууючою ідеєю демократичної державності, коли останні виступають своєрідним сумарним вираженням політичної та економічної влади населення, здійснення індивідуальних та колективних прав та свобод особи за місцем проживання, здійснення відповідної діяльності органами МСВ (далі – ОМСВ), що напряду обираються та формуються населенням для вирішення питань місцевого значення (ст. 140 Конституції України) [2], що є своєрідним «детектором» демократичності держави та суспільства.

Слід зазначити, що якщо у таких європейських державах, як Польща, Литва, Латвія та інших країнах нової демократичної хвилі, муніципальні реформи привели до формування дієздатних територіальних громад, компетенційно забезпечених ОМСВ та реального МСВ, яке ефективно та незалежно від держави, під власну відповідальність, надає жителям різноманітні публічні послуги, то в Україні ефект від діяльності

територіальних громад та інших суб'єктів МСВ, в тому числі й ОМСВ, поки що не відчутний, бо є соціально мінімальним. Процеси формування реального МСВ, незважаючи на бурхливий розвиток відповідного законодавства, ратифікацію міжнародних договорів профільного характеру, що містять загальновизнані міжнародно-правові стандарти МСВ тощо, не призводять до істотних зрушень у функціонуванні і розвитку громадянського суспільства і демократичної держави.

Формування реального МСВ знаходиться у прямій залежності від оптимального та всебічного визнання та гарантування прав та свобод людини і громадянина та відповідного «компетенційного наповнення» ОМСВ, що можуть його реально здійснювати на практиці. Адже визнання державною владою МСВ, прав людини та забезпечення оптимальними компетенційними повноваженнями ОМСВ – не є абстрактним фактом, або умоглядним твердженням, а повинно стати офіційною та принциповою позицією та стійкою нормативно-правовою тенденцією стратегічного характеру, яка повинна знайти своє підтвердження в основних функціях держави, її політичному курсі та правовій політиці, публічних заявах посадових осіб щодо прихильності до відповідної ідеології.

Тому новий етап розвитку вимагає нової якості публічної влади: вдосконаленої моделі державного управління, наповнення МСВ реальним змістом та реальними компетенційними повноваженнями, які б відповідали сучасним вимогам. Як зазначалося у резолюції Всеукраїнських зборів представників місцевого самоврядування, які відбулися ще 26 квітня 2005 року, у процесі реформування інститутів публічної влади необхідно вдосконалити конституційні основи статусу Верховної Ради України як представницького органу Українського народу, створити в Україні дієздатну, доступну для громадянина судову владу, необхідно перерозподілити та чітко розмежувати повноваження між центральними і місцевими органами виконавчої влади та ОМСВ на користь останніх, забезпечити при виборі моделі адміністративно-територіального устрою умови для формування повноцінних територіальних громад [3].

Позитивний зарубіжний та вітчизняний досвід об'єктивно свідчить про те, що рух суспільства і держави до формування реального МСВ – є тривалим та складним, принаймні двостороннім процесом. На цьому шляху чимало перепон у вигляді опору держави, бюрократизованого прошарку апарату державної влади, пасивності або недосвідченості широких верств населення, що є наслідком «соціальної анемії», або практичних помилок, які здійснюються у ході утворення та функціонування самоврядницьких структур, в тому числі й ОМСВ, що підриває привабливість та переконливість самого процесу, зневірює його учасників. Одним із найбільш ефективних інструментів подолання цих перепон і є чітке та всебічне закріплення у законодавстві правового статусу усіх суб'єктів суспільних відносин у сфері МСВ, причому, як індивідуальних, так і колективних, як публічно-самоврядних, так і державних за своєю правовою

природою. Одним з таких найважливіших напрямків є чітке визначення та відповідне оптимальне нормативне забезпечення компетенції МСВ.

Ступінь наукової розробки теми. Слід зазначити, що безпосередньо проблема формування компетенції МСВ як відображення муніципально-правових відносин ще не була предметом комплексного наукового дослідження. Джерельною базою цієї проблематики є здобутки вітчизняних та зарубіжних вчених в галузі теорії держави і права, конституційного, адміністративного, муніципального права, які прямо або побічно торкаються питань взаємозв'язку компетенції МСВ, його органів та повноважень його суб'єктів з проблематикою становлення, функціонування, розвитку та вдосконалення муніципально-правових відносин. Починаючи з 1990 року, коли у вітчизняній науці почалося формування сучасних поглядів на МСВ, окремим аспектам проблеми муніципальної влади приділяли увагу М.О. Баймуратов, Ю.Ю. Бальцій, В.І. Борденюк, Т.М. Буряк, І.П. Бутко, М.П. Воронов, В.А. Григор'єв, Р.К. Давидов, І.В. Дробуш, В.М. Кампо, О.О. Карлов, А.А. Коваленко, М.І. Корнієнко, В.В. Кравченко, П.М. Любченко, М.П. Орзіх, Б.А. Пережняк, В.Ф. Погорілко, О.В. Прієшкіна, М.О. Пухтинський, О.Ф. Фрицький, Г.В. Чапала, В.М. Шаповал та інші вчені, наукові надбання яких і були покладені в основу даного дослідження.

Аналіз окремих аспектів муніципально-правових відносин, в тому числі й в контексті становлення компетенції МСВ, у сучасній зарубіжній науці проводився у наукових працях А.А. Акмалової, І.В. Бабічева, М.С. Бондаря, Т.М. Бялкіної, В.І. Васильєва, І.В. Видріна, А.Р. Єрьоміна, Ю.Д. Казанчева, М.О. Краснова, А.М. Костюкова, О.О. Кутафіна, В.С. Мокрого, Л.О. Нудненко, І.І. Овчинникова, М.Л. Пешина, М.В. Постового, В.І. Фадєєва, О.І. Черкасова, К.С. Шугриної та ін.

Варто зазначити, що за останні роки в Україні опубліковано ряд наукових праць, в яких висвітлюються окремі питання становлення компетенції МСВ та його органів в окремих сферах соціального життя (місцетобудування, соціальний захист, охорона громадського порядку). Однак, ці праці не містять системного аналізу суб'єктів муніципально-правових відносин, тому дане дослідження органічно доповнює їх, а наявність означених праць не позбавляє його актуальності.

Мета статті. Одним з завдань дослідження є спроба розглянути проблематику впливу муніципально-правових відносин на формування компетенції МСВ з позицій теорії конституційного та муніципального права, теорії держави та права, адміністративного права, теорії соціального управління, політології та інших наук. На перше місце тут висувається комплексний, міждисциплінарний підхід, спрямований на пошук теоретико-правової основи МСВ, як особливого виду суспільних відносин, у яких важливу роль відіграє компетенція МСВ.

Виклад основного матеріалу. Проголошення 24 серпня 1991 року незалежності України створило умови для кардинальних демократичних перетворень у нашому суспільстві і державі. Побудова в Україні

громадянського суспільства, демократичної правової держави з виокремленням принципу верховенства права, пріоритетом прав людини, поділом влади на законодавчу, виконавчу і судову супроводжується становленням і розвитком МСВ.

Принцип МСВ є однією з найважливіших ознак будь-якої демократичної держави. Логічним вираженням процесу демократизації і стала фіксація у ст. 7 Конституції України принципу визнання та гарантування МСВ [4]. Таке конституційне правоположення обумовило собою принципово новий у порівнянні з доконституційним етапом суспільного розвитку підхід до організації місцевої влади, який повністю відповідає загальноновизнаному у цивілізованому світі розумінню МСВ.

Сучасний стан розвитку демократії та МСВ в Україні далекий від ідеального та є досить суперечливим. Він концентрує у собі усі найскладніші соціально-економічні та політичні проблеми перехідного періоду, віддзеркалює його суперечливість, незавершеність та невизначеність багатьох процесів та рішень. З одного боку, ми бачимо позитивне ставлення – визнання МСВ та прав територіальних громад, як первинних суб'єктів МСВ на конституційному рівні (ст. 7, 140 Конституції України), легалізацію принципів його правової, організаційної та економічної самостійності, державного розуміння ролі МСВ як «особливо важливого фактора становлення громадянського суспільства», а його розвитку як «одного з найпріоритетніших напрямів державної політики України» [5], визначення державної політики в сфері МСВ як «складової частини національної стратегії соціально-економічного розвитку України» [6], проголошення місцевого і регіонального розвитку справою, яка має об'єднувати «можливості і зусилля місцевих органів влади, Уряду, громадськості, науки, бізнесу», а права громадян на МСВ однією з основ, які «визначають суть державного устрою», установлення навіть свята Дня місцевого самоврядування тощо.

З іншого, відсутність державної волі у проведенні широкомасштабної муніципальної реформи, наявність патерналістських підходів та поліваріантність «централістських тенденцій» [7], зокрема, прагнення державної влади в імперативному порядку «партизувати МСВ» [8] або «забезпечити керованість» МСВ та «нормалізувати життєдіяльність» деяких територіальних громад [9], розгляд прогресивних муніципальних ініціатив, зокрема утворення Конгресу місцевих та регіональних влад України, як «аванс довіри» [10], державна констатація «дефіциту законодавчого регулювання щодо місцевого самоврядування» [11], «хаотичності» його розвитку [12], визнання з трибун міжнародних конференцій того, що законодавство про МСВ «викликає більше запитань, ніж відповідей» [13], небажання приймати необхідні законодавчі акти та концептуальна неузгодженість чинного законодавчого масиву, відсутність реальних інструментів захисту прав МСВ, зокрема, адміністративної юстиції, що суттєво ускладнює процеси становлення та розвитку дієздатних територіальних громад, формування компетенційної бази МСВ, нормативне

визначення й закріплення його об'єктного складу, зокрема, конституювання питань місцевого значення.

Наслідком такого суперечливого розвитку державності та МСВ стало те що, з одного боку, у свідомості українських громадян, багатьох представників публічної влади та, що особливо прикро, – наукових кіл, досі переважають застарілі, сформовані десятиріччями стереотипи з питань організації владних структур, досі жива традиція жорсткого централізованого управління, що в умовах глобалізації, регіоналізації та децентралізації зазнала краху.

По-перше, це зумовлено розповсюдженням у вітчизняній науці відкиданням існування муніципального права як самостійної галузі права та його аксіологічного значення [14], невиправданим включенням його у якості особливої частини у структуру адміністративного права [15], не розумінням його головної, комплексної та системоутворюючої ролі у процесі становлення та розвитку муніципальної влади, запереченням використання терміну «муніципальне право» як «мало зрозумілого для пересічних громадян словосполучення» [16], проникненням у сучасну науку муніципального права явних рудиментів минулого. Це безумовно негативно відзначається на розробці системи цієї самостійної галузі публічного права, на структуруванні відповідного наукового знання, а звідси, й формуванні людиноцентристської муніципальної ідеології в Україні.

Так, наприклад, за словами одного з найбільш видатних представників науки про МСВ першої чверті ХХ століття Л.А. Веліхова, «вилучення терміну «муніципальний» лише збіднює офіційну і наукову мову»; саме цей термін «рельєфно підкреслює всю конструктивну і економічну своєрідність історично сформованої міської громади, її істотні ознаки та притаманні їй спеціальні завдання» [17]. Вважаємо, що існуюче нині радянське забарвлення науки та навчального процесу є вкрай небезпечним з точки зору підготовки високоосвічених демократично-орієнтованих спеціалістів у галузі публічного управління, а з наукової точки зору не відповідає самій природі МСВ, як одного з найважливіших соціальних та екзистенційних каналів забезпечення прав людини.

По-друге, поступово звільняючись від ілюзорно-ідеологічного сприйняття МСВ як деякої самоцілі, пов'язаної з вирішенням завдань бездумного «поголівного залучення» населення до управління державними та суспільними справами, ми захворіли новими, не менш ілюзорними – принаймні мірі, для нас – ідеями, орієнтованими на побудову системи публічної влади в особі МСВ. Формально-ритуальне всебічне визнання МСВ, декларативне проголошення його як своєрідної панацеї від усіх бід, без адекватного механізму його реалізації, створює серйозні бар'єри для формування реалістичної та оптимальної моделі МСВ та, більш того, стабільності конституційного ладу в Україні. При цьому фактично не береться до уваги те, що у цілому світі держава ніколи в повному обсязі не брала і не бере на себе вирішення усього комплексу проблем життєдіяльності суспільства. Вона й не повинна це робити, бо ті питання,

які люди можуть вирішити самі, не звертаючись по допомогу до держави, має брати на себе МСВ [18]. Головне, як зазначав ще Президент України В.А. Ющенко у своєму виступі на Всеукраїнських зборах представників місцевого самоврядування, які відбулися 26 квітня 2005 року, перерозподілити та розмежувати права та обов'язки органів державної влади та МСВ. «Надання державних та громадських послуг у найбільшій ступені має бути передано у громади», – зазначав він [19].

У Посланні Президента України В.Ф. Януковича до українського народу «Не люди для реформ, а реформи для людей» наголошується на необхідності реформи «МСВ з метою суттєвого розширення повноважень влади на місцях, створення його економічного фундаменту, забезпечення виконавчими функціями – це завдання на найближчу перспективу... Країні конче необхідна побудова нової моделі місцевої влади з врахуванням інтересів держави, регіону, територіальної громади, місцевого бізнесу, підприємств та установ. У цьому, власне, і полягає зміст нової регіональної політики» [20].

Невипадково проблеми МСВ стали одними з ключових питань, включених до «порядку денного» конституційної реформи, а також реформи адміністративно-територіального устрою України. Адже більшість конституційно-проектних пропозицій щодо внесення змін до Конституції України з самого початку прямо або опосередковано торкалися інститутів МСВ. Ці пропозиції носили фрагментарний або косметичний характер [21], стосуючись, наприклад, лише термінів обрання депутатського корпусу МСВ [22] або передбачали більш ґрунтовні зміни розділу XI Конституції України як термінологічного, так і змістовно-етимологічного характеру [23]. Так, якщо остаточний узгоджувальний законопроект про внесення змін до Конституції України, прийнятий Верховною Радою України наприкінці 2004 р., стосувався фактично лише зміни терміну обрання депутатів місцевих рад з чотирьох до п'яти років [24], то, наприклад, доопрацьований варіант Закону «Про внесення змін до Конституції України» (реєстр. № 3207-1) передбачає суттєві зміни у статусі суб'єктів правових відносин у сфері МСВ: територіальних громад, місцевих рад та їх виконавчих органів, органів виконавчої влади [25].

Так, наприклад, у цілому схвальної оцінки заслуговує спроба авторів цього законопроекту та ряду інших його наступних версій змінити філософію усієї моделі врегулювання діяльності МСВ. По суті пропонується перейти від існуючої нині консервативної моделі МСВ, за якої МСВ по суті здійснюється лише на рівні територіальних громад, а на рівні регіонів – областей і районів воно носить фактично символічний характер, до повноцінної системи МСВ на усіх рівнях організації суспільства. А це призведе до необхідності формування нового блоку компетенційних повноважень зазначених органів.

Впровадження в Україні відомого світовій муніципальній практиці принципу повсюдності МСВ створило б правові умови для активізації життєдіяльності територіальних громад, чіткі територіальні межі їхньої

муніципальної діяльності, сприяло б децентралізації публічної влади, розмежуванню функцій та компетенційних повноважень центральних і місцевих органів виконавчої влади та ОМСВ, розширенню самостійності і відповідальності територіальних громад у вирішенні завдань життєзабезпечення і розвитку територій, міст, селищ і інших населених пунктів з урахуванням місцевої специфіки, соціально-економічних особливостей і культурно-історичних традицій громад і регіонів. Зокрема, надання районним і обласним радам права на утворення виконавчих органів (ч. 6 ст. 140 проекту реєстр. № 3288-IV від 23 грудня 2005) перетворило б ці органи у самодостатні та дієздатні суб'єкти МСВ, які, володіючи відповідною компетенцією, змогли б повноцінно представляти спільні інтереси територіальних громад.

Водночас у існуючих версіях законопроектів є певні недоліки, спірні моменти, неузгоджені положення тощо. Так, сумнівною з точки зору теорії була спроба в одній з версій законопроекту 3207-1 взагалі відмовитися від категорії «територіальна громада» (ст. 140, 141 та ін.). Використання термінів «громада» та «жителі громади» значною мірою знецінювали б це багатогранне правове та суспільно-політичне явище. Вважаємо, що категорія «територіальна громада» є опорною в законодавчому глосарії МСВ та більш оптимально розкриває сутність явища. До того ж це повністю відповідає національним історичним традиціям України. Окрім того, враховуючи ідею та прагнення у нормах Конституції (ст. 133 Проекту 3207-1) та у ході майбутньої адміністративно-територіальної реформи запровадити як адміністративно-територіальну одиницю громаду (з чим у цілому варто погодитись), подібне подвійне використання однієї категорії у двох значеннях призвело б до певної плутанини.

Усе це свідчить про те, що існуючі законопроекти щодо внесення змін до Конституції України у частині щодо МСВ не знімають існуючих проблем, породжують нові, що вимагає їх суттєвого доопрацювання [26].

Також, важливою подією сучасного етапу розвитку української державності є й започаткована у 2005 р. реформа адміністративно-територіального устрою, в основі якої пропонуються значні зміни суб'єктно-об'єктного складу правових відносин та компетенційного навантаження у сфері місцевого самоврядування. Але, за всієї актуальності адміністративно-територіальної реформи, у даному випадку ми є свідками того, що державна політика у цій сфері стикається з відсутністю довіри з боку населення до реформаторських дій (поряд з відсутністю наукового обґрунтування реформи), що і є основним бар'єром на шляху її реалізації [27].

Слід зазначити, що МСВ як предмет правового регулювання конституційного права України – є складним багатофункціональним явищем. Незважаючи на явні прорахунки та недоліки державної політики у сфері МСВ, протягом останніх років його значення послідовно зростало: від статусу окремого конституційно-правового інституту, який отримав безпосереднє конституційне визнання та закріплення, до виконання ролі

політико-правового феномену, що є одним із невід'ємних базових складових конституційного ладу України.

Як неодмінний елемент демократичного ладу МСВ в сучасній науці розглядається в кількох аспектах. Так, розповсюдженими є погляди на МСВ як принцип організації та здійснення влади на місцях, форму самоорганізації та самодіяльності громадян [28]; складову частину організації управління суспільством [29]; гарантоване державою право та реальну здатність територіальної громади самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб МСВ вирішувати питання місцевого значення [30]; децентралізовану форму управління [31]; принцип організації та здійснення публічної влади та детерміноване цим принципом право місцевого населення, громадян-мешканців відповідної території (територіальних громад) незалежно і самостійно вирішувати питання місцевого значення [32]; форму автономного здійснення публічної влади [33]; основу конституційного ладу, право населення на самостійне вирішення питань місцевого значення та форму народовладдя [34]; право громадян, місцевої спільноти на самостійне завідування місцевими справами, діяльність громадян з самостійного вирішення питань місцевого значення, форму народовладдя, один з різновидів соціального управління та одну з основ конституційного ладу [35]; як політичне право громадян, самоорганізовану публічну владу та самоздійснюване управління на місцях [36] та багато інших позицій та доктринальних підходів. На наш погляд, в досліджуваному аспекті, МСВ треба розуміти як сферу діяльності самодіяльнісних та самоврядних суб'єктів та структур, що мають відповідні повноваження, в тому числі й компетенційні, та таких, що володіють відповідним правовим статусом.

Звідсіля, звертає на себе увагу тлумачення МСВ як інституту конституційного ладу. Адже, МСВ згідно Європейської Хартії про місцеве самоврядування 1985 року [37] складає одну з основ будь-якого демократичного ладу. Принцип МСВ, – проголошується в ст. 2 цього документу, – має бути визнаним у внутрішньому законодавстві, і, по можливості, в конституції держави.

Конституція України, встановлюючи основи конституційного ладу та визначаючи українську державу як демократичну, правову та соціальну, фіксує найважливіші системоутворюючі ознаки її демократизму, які знаходять свій вияв передусім у суверенності суспільства і держави, народовладді, поділі державної влади на законодавчу, виконавчу та судову, ідеологічному, економічному та політичному плюралізмі, етнічній багатонаціональності і політичній єдності Українського народу, визнанні та гарантуванні МСВ тощо. Тому, виходячи з загальноновизнаних принципів організації та діяльності локальної демократії, МСВ як прояв влади Українського народу складає одну з фундаментальних основ конституційного ладу України.

Висновки. Резюмуючи, можна зробити наступні висновки:

- конституційна легалізація МСВ легалізує та легітимує муніципально-правові відносини в державі, піднімає їх на рівень конституційно-правових відносин;

- муніципально-правові відносини, що мають основною телеологічною домінантою вирішення питань місцевого значення, знаходяться в онтогносеологічному зв'язку та детермінують компетенційне навантаження МСВ, що проявляється у об'єктивній необхідності наділення МСВ, його органів та суб'єктів необхідними повноваженнями владно-публічного характеру;

- наявність конституційного компетенційного навантаження та відповідного компетенційно-нормативного супроводження МСВ та його органів, сприяє стабілізації та розвитку муніципально-правових відносин та обумовлює їх вдосконалення та об'єктивне оновлення в межах муніципального реформування.

Використані джерела:

1. Див.: Баймуратов М.О. Муніципальна влада: актуальні проблеми становлення й розвитку в Україні / М.О. Баймуратов, В.А. Григор'єв. – О., 2003.
2. Конституція України 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Резолюція Всеукраїнських зборів представників місцевого самоврядування (м. Київ, 26 квітня 2005 року). – К.: АМУ, 2005.
4. Конституція України 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
5. Про державну підтримку розвитку місцевого самоврядування в Україні: Указ Президента України від 30 серпня 2001 року № 749/2001 // Управління сучасним містом. – 2001. – №7–9(3). – С.148–153.
6. Концепція державної регіональної політики. Затверджена Указом Президента України від 25 травня 2001 р. №341/2001 // Управління сучасним містом. – 2001. – №7–9(3). – С.153–162.
7. Баймуратов М. О. Муніципальна влада: актуальні проблеми становлення й розвитку в Україні / М.О. Баймуратов, В.А. Григор'єв. – О., 2003. – С.7.
8. Партійна “ерозія”: новація чи міна уповільненої дії // Воля. – 2004. – №8. – квітень.
9. Про забезпечення керованості місцевими органами влади у місті Ялті та нормалізації життєдіяльності міста: Указ Президента України від 30.01. 1998 р. №70/98 // Голос України. – 1998.– 3 лютого; Про забезпечення керованості процесами життєдіяльності міста Василькова Київської області: Указ Президента України від 23.02. 2000 р. №277/2000 // Урядовий кур'єр. – 2000. – 26 лютого; Про заходи щодо забезпечення конституційних прав громадян та нормалізації життєдіяльності міста Мукачєвого Закарпатської області від 25 грудня 2003 р. № 1486 / 2003 // Воля. – 2004. – січень. – №1–2.
10. Виступ Президента України Л.Д. Кучми на урочистому засіданні Конгресу місцевих та регіональних влад України з нагоди Дня місцевого самоврядування в Україні, 5 грудня 2002 р. // Конгрес місцевих та регіональних влад України – консолідація заради майбутнього місцевого самоврядування: Збірн. документів і матеріалів (квітень 2002 р. – листопад 2003 р.) / За заг. ред. В.М. Тихонова. – К., 2003. – С. 95–96.
11. Рекомендації парламентських слухань про законодавчі аспекти регіональної політики та місцевого самоврядування: Схвалено Постановою Верховної Ради України від 5 червня 2003 р. // Голос України. – 2003. – 4 липня.

12. Шляхи розвитку місцевого самоврядування: Виступ Президента України Л.Д. Кучми на муніципальних слуханнях «Житлова реформа – першочергове завдання місцевого і регіонального розвитку» 26 вересня 2003 р. // Урядовий кур'єр. – 2003. – 30 вересня.
13. Катушева З. Местное самоуправление: от противостояния к сотрудничеству. Выступление на международной конференции «Децентрализация и развитие местного самоуправления» (28-29 ноября, Москва) / З. Катушева // Голос Украины. – 2003. – 18 декабря.
14. Див., наприклад: Авер'янов В. Адміністративне право України: доктринальні аспекти реформування / В. Б. Авер'янов // Право України. – 1998. – №8. – С.11.
15. Старилев Ю.Н. Курс общего административного права. В 3 т. Т.1: История. Наука. Предмет. Нормы. Субъекты/ Ю. Н. Старилев. – М.: Норма – Инфра-М, 2002. – С.224–226.
16. Борденюк В. Конституція України та становлення галузі права місцевого самоврядування / В. Борденюк // Збірник наукових праць Української Академії державного управління при Президентіві України. – К., 1999. – Вип.1. – С.286.
17. Велихов Л.А. Основы городского хозяйства. Общее учение о городе, его управлении, финансах и методах хазяйства / Л. А. Велихов. – М., 1996. – С.218-219.
18. Литвин В. Вітчизняному самоврядуванню – чітку стратегію / В. Литвин // Голос України. – 2005. – 26 квітня.
19. Віддати владу громадам! // Голос України. – 2005. – 28 квітня.
20. Янукович В.Ф. Не люди для реформ, а реформи для людей: Послання Президента України до Українського народу / В. Ф. Янукович // Урядовий кур'єр. – 2010. – 5 червня.
21. Про внесення змін до Конституції України: Закон України. Проект, внесений народними депутатами України С.Б. Гавришем, Р.В. Богатирьовою, К.Т. Ващук та ін. (Реєстр. № 4105 від 04.09.2003); Про внесення змін до Конституції України: Закон України. Проект, внесений народними депутатами України С.Б. Гавришем, Р.В. Богатирьовою, К.Т. Ващук та ін. (Реєстр. № 4105 від 19.09.2003) [Електронний документ]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
22. Про внесення змін до Конституції України: Закон України. Проект, внесений Президентом України // Право України. – 2003. – № 8. – С.3–9.
23. Про внесення змін до Конституції України: Закон України. Проект, внесений народними депутатами України А.С. Матвієнком, В.Л. Мусіякою, А.І. Мартинюком, О.О. Морозом, Ю.Г. Ключковським та ін. Реєстр. № 3207–01 від 01.07.2003 // Право України. – 2003. – №8. – С.9–15.
24. Про внесення змін до Конституції України: Законопроект, прийнятий Верховною Радою України // Голос України. – 2004. – 16 січня.
25. Про внесення змін до Конституції України: Проект Закону України (реєстр. № 3207-1) // Реформування місцевого самоврядування в контексті конституційної реформи: Матеріали науково-практичного семінару (23-24 червня 2005 р., м. Бердянськ). – К., 2005. – С.5-6.
26. Батанов О.В. Деякі проблеми становлення муніципальної влади в Україні у контексті конституційної реформи/ О. В. Батанов // Місцеве самоврядування: пошуки та здобутки. Збірник матеріалів та документів / За ред. М. Пухтинського, О. Власенка. – К.: Атіка, 2007. – С. 234-240.
27. Див., наприклад: Гальченко Я. Нет территориальной реформе! А её вдохновителя Романа Бессмертного «поджарить» и отправит в отставку / Я. Кальченко // Голос Украины. – 2005. – 14 июля; Журавский В. Реформа административно-территориального устройства: подводные течения и подводные камни / В. Журавський // Голос Украины. – 2005. – 6 июля; Кавун А. Прежде чем брать

- ножницы... Мнение по поводу территориального «перекроя» / А. Кавун // Голос Украины. – 2005. – 17 мая та ін.
28. Див.: Козлова Е.И. Конституционное право России / Е.И. Козлова, О.Е. Кутафин. – М., 1995. – С. 455, 456.
 29. Основы конституционного права / За ред. В.В. Копейчикова. – К., 1998. – С.186.
 30. Борденюк В. Конституція України та становлення галузі права місцевого самоврядування / В. Борденюк // Збірник наукових праць Української Академії державного управління при Президентові України. – К., 1999. – Вип. 1. – С. 287.
 31. Григорьев В.А. Становление местного самоуправления в Украине / В.А. Григорьев. – Одесса, 2000. – С.5.
 32. Смирнова Т.С. Правове регулювання місцевого самоврядування в Україні / Т. С. Смирнова. – К., 2001. – С. 13.
 33. Коммунальное право Украины: Учеб. пос. / В.Д. Волков, А.Г. Бобкова, Н.А. Захарченко и др. – Донецк, 2000. – С. 42.
 34. Кравченко В.В. Конституційне право України / В. В. Кравченко. – К., 2000. – С. 259; Кутафин О.Е., Фадеев В.И. Муниципальное право Российской Федерации / О. Е. Кутафин, В. И. Фадеев. – М., 2000. – С.89.
 35. Шугрина Е.С. Муниципальное право / Е. С. Шугрина – М., 1999. – С.12-13.
 36. Руда Н.І. Право громадян України на здійснення місцевого самоврядування: теоретичні аспекти / Н. І. Руда // Держава і право: Збірник наукових праць. – К., 2000. – Вип. 7. – С.183-188.
 37. Европейская хартия местного самоуправления 1985 года. – СЕ, 1990. – 16 с.

*Рецензент: д.ю.н., старший науковий співробітник, професор
Батанов О.В.*

УДК 342.553

Барвіцький В.Ю.,
викладач Академії муніципального управління

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У цьому дослідженні проаналізовано практичні аспекти захисту прав і законних інтересів територіальних співтовариств (громад) судовими та іншими спеціальними органами зарубіжних країн; запропоновано правові механізми удосконалення судового захисту прав і законних інтересів територіальних громад в Україні.

В этом исследовании проанализированы практические аспекты защиты прав, законных интересов территориальных сообществ судебными и другими специальными органами зарубежных стран; предложены правовые механизмы усовершенствования судебной защиты прав и законных интересов территориальных громад в Украине.

The article deals with the practical aspects of the territorial community's defence by foreign judicial bodies and other special organs. The legal versions of the improvement the review of cases with the territorial communities of Ukraine are proposed.